

1

UDC 616.89

SPSIDE 43 (1) 1-56 (2015)

ISSN 0303-7908

SOCIJALNA PSIHIJARIJA SOCIAL PSYCHIATRY

ZAGREB

VOL. 43 – 2015

BROJ/NUMBER 1

SADRŽAJ - CONTENTS

IZVORNI ZNANSTVENI RAD/ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

M. Sisek-Šprem, V. Jukić, Z. Petrović, M. Milošević, P. Bilić

Klinička slika kao mogući prediktor agresivnosti bolesnika sa shizofrenijom
(Clinical features as a predictor of aggression in patients with schizophrenia) 3

PREGLEDI/REVIEWS

A. Kovačević, L. Mužinić

Muzikoterapija kao rehabilitacijska metoda za osobe s Alzheimerovom bolešću
(Music therapy as a rehabilitation method for people with Alzheimer's disease) 12

V. Lecher-Švarc, Lj. Radovančević

Psihodinamski aspekti biblioterapije i prevencija suicida
(Psychodynamic aspects of bibliotherapy and prevention of suicide) 20

STRUČNI RADOVI/PROFESSIONAL PAPERS

D. Štimac, B. Profaca, G. Buljan Flander

Dobne razlike u nekim obiteljskim i psihosocijalnim karakteristikama seksualno zlostavljane djece
(Age differences in some family and psychosocial characteristics of sexually abused children) 26

M. Stjepanović, T. Jendričko, D. Ostojić

Uloga socijalnog radnika u socioterapijskim i psihosocijalnim postupcima kod osoba s rizikom razvoja depresije uzrokovane stresnim životnim događajima
(The role of social workers in psychosocial and sociotherapeutic procedures in patients at risk for developing depression related to stressful life events) 36

G. Mijaljica, D. Britvić, A. Sabljar

Seborrheic dermatitis in psychiatric inpatients treated with antipsychotics: an observational study
(Seborrheic dermatitis kod psihijatrijskih bolesnika liječenih antipsihoticima: opservacijska studija) 44

PRIKAZI KNJIGA/BOOK REVIEWS

S. Letica

V. Jukić: Hrvatska psihijatrijska publicistika

(V. Jukić: Croatian psychiatric publications) 47

T. Frančišković

Dijagnostički i statistički priručnik mentalnih poremećaja. Peto izdanje, Američka psihijatrijska udruga, DSM-5
(Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. Fifth edition. American Psychiatric Association, DSM-5) 49

VIJEST/NEWS

M. Luciano (preveo N. Jakšić): Istraživanja provedena za potrebe poglavlja o mentalnim poremećajima u MKB-11: informacije za članove Svjetske psihijatrijske organizacije

(M. Luciano: Investigations made for use of chapter on mental disturbances of ICD-11:

KLINIČKA SLIKA KAO MOGUĆI PREDIKTOR AGRESIVNOSTI BOLESNIKA SA SHIZOFRENIJOM

MIRNA SISEK-ŠPREM, VLADO JUKIĆ, ZRINKA PETROVIĆ, MILAN MILOŠEVIĆ¹ i PETAR BILIĆ

Klinika za psihijatriju Vrapče i ¹Škola narodnog zdravlja „Andrija Štampar“, Zagreb, Hrvatska

Vodeći čimbenici rizika za agresivno ponašanje bolesnika sa shizofrenijom su antisocijalne osobine ličnosti, pozitivni simptomi u kliničkoj slici te ovisnost ili zlouporaba psihoaktivnih tvari. S ciljem analiziranja utjecaja i povezanosti kliničke slike i pojedinih simptoma shizofrenije na agresivno ponašanje uspoređivali smo skupinu agresivnih (N=60) i neagresivnih (N=60) muškaraca sa shizofrenijom. S obzirom da se u literaturi raspravlja o mogućoj zajedničkoj osnovi hetero- i autoagresivnosti, agresivni su ispitanici razdvojeni na heteroagresivnu (N=32) i suicidalnu skupinu (N=28). Prisutnost i intenzitet pojedinih simptoma shizofrenije ocijenili smo PANSS-om, stupanj heteroagresivnosti OAS (Overt Aggression Scale), a suicidalnosti C-SSRS (Columbia-Suicide Severity Rating Scale) i InterSePT (International Suicide Prevention Trial) ljestvicama. U heteroagresivnoj skupini značajno je viši ukupni PANSS te njegova pozitivna i opća podljestvica. Stupanj heteroagresivnosti u pozitivnoj je korelaciji s ukupnim PANSS-om i impulzivnošću, a u negativnoj korelaciji s depresivnošću i imperativnim halucinacijama. Stupanj suicidalnosti u pozitivnoj je korelaciji s depresivnošću i imperativnim halucinacijama, a u negativnoj s ukupnim PANSS-om, stupnjem heteroagresivnosti i impulzivnošću. Jedini je značajni prediktor izrazitog agresivnog ponašanja viši rezultat pozitivne podljestvice PANSS-a.

Ovi rezultati upućuju na nužnost prepoznavanja pozitivnih simptoma shizofrenije kao značajnog čimbenika za pojavu agresivnosti s ciljem što ranijeg terapijskog djelovanja i sprečavanja agresivnih incidenata.

Ključne riječi: shizofrenija, agresivnost, suicidalnost, klinička slika, pozitivni simptomi.

Adresa za dopisivanje:

Dr. sc. Mirna Sisek-Šprem, dr. med.

Klinika za psihijatriju Vrapče

Zavod za integralnu psihijatriju

Bolnička cesta 32

Tel: 01 3780 728; mob: 098 9411244

E-pošta: mirna.sisek-sprem@bolnica-vrapce.hr

The main risk factors for aggressive behavior in patients with schizophrenia include comorbid personality disorder, positive symptoms of schizophrenia and substance abuse. The aim of this study was to analyze the impact of clinical features and especially featured symptoms of schizophrenia on aggressive behavior. We compared a group of 60 aggressive and 60 non-aggressive male patients with schizophrenia. Because of the presumption that suicide is only one form of aggression, we divided aggressive patients into hetero-aggressive and suicidal groups. The severity of the psychopathology was assessed using PANSS, hetero-aggressiveness using OAS and suicidality using C-SSRS and InterSePT scales. The PANSS score (total, positive and general score) was higher in hetero-aggressive patients. Hetero-aggressiveness showed positive correlation with total PANSS and impulsive behavior and negative correlation with depression and imperative hallucinations. Suicidality showed positive correlation with depression and imperative hallucinations and negative correlation with positive PANSS, hetero-aggressiveness and impulsive behavior. The only significant predictor of aggressive behavior was a higher score of positive PANSS. These results indicated the importance of recognizing positive symptoms of schizophrenia as a significant factor for aggressive behavior, thus enabling early therapeutic procedure and prevention of aggressive incidents.

Key words: schizophrenia, aggressiveness, suicidality, clinical features, positive symptoms

MUZIKOTERAPIJA KAO REHABILITACIJSKA METODA ZA OSOBE S ALZHEIMEROVOM BOLEŠĆU

ANJA KOVAČEVIĆ i LANA MUŽINIĆ¹

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada i

¹Klinička bolnica Dubrava, Klinika za psihijatriju, Zagreb, Hrvatska

U radu se nastoje opisati značajke muzikoterapije kao socioterapijske tehnike u kontekstu rehabilitacije i njene primjene u radu s osobama oboljelima od Alzheimerove bolesti. Uz predstavljanje osnovnih funkcija i najčešćih modela rada daje se pregled dosadašnjih znanstvenih spoznaja o učincima muzikoterapijskih intervencija s obzirom na razne faze napredovanja bolesti. Razna istraživanja grupirana su s obzirom na potvrđene pozitivne učinke u smislu kognitivnih i komunikacijskih vještina, psihosocijalnog i emocionalnog stanja, kao i bihevioralnog aspekta oboljelih. S obzirom na potvrđenu relativnu očuvanost moždanih područja zaduženih za obradu glazbenog materijala čak i u kasnijim fazama bolesti, muzikoterapija se pokazuje kao prikladna metoda primjene s gerijatrijskom populacijom, a osobito jedinstven pristup oboljelima od Alzheimerove bolesti. Rad zaključuje opisom niza dobiti djelovanja glazbe na oboljelu osobu, uz isticanje pjevanja kao mogućeg sredstva postizanja i održavanja osjećaja blagostanja te bolje kvalitete života.

Ključne riječi: muzikoterapija, Alzheimerova bolest, demencija

Adresa za dopisivanje:

Izv. prof. dr. sc. Lana Mužinić, dr. med.

Klinika za psihijatriju

Klinička bolnica Dubrava

SUMMARY

MUSIC THERAPY AS A REHABILITATION METHOD FOR PEOPLE WITH ALZHEIMER'S DISEASE

A. KOVAČEVIĆ and L. MUŽINIĆ

Faculty of Law, Study Center of Social Work and Dubrava University Hospital, Department of Psychiatry, Zagreb, Croatia

This paper attempts to describe the features of music therapy as a sociotherapeutic technique in the context of rehabilitation and its application for people with Alzheimer's disease. In addition to presenting the basic functions and most common models of music therapy, this paper provides an overview of recent scientific findings on the effect of the intervention of music therapy with patients in various stages of the disease. Various studies have been grouped together with respect to proven, positive effects in terms of cognitive and communication skills, psychological and emotional state, as well as behavioral aspects of the persons with dementia. Concerning the proven relative preservation of brain areas in charge of processing music even in the later stages of the disease, music therapy establishes its position as an appropriate method, suitable for working with geriatric population and a unique approach to people suffering from Alzheimer's disease. This paper concludes with the description of series of beneficial effects of music on people with Alzheimer's disease, with an emphasis on singing as a means of achieving and maintaining a sense of well-being.

Key words: music therapy, Alzheimer's disease, dementia

PSIHODINAMSKI ASPEKTI BIBLIOTERAPIJE I PREVENCIJA SUICIDA

VESNA LECHER-ŠVARC i LJUBOMIR RADOVANČEVIĆ¹

Specijalistička psihijatrijska ordinacija, Pavla Lončara 1, Zaprešić i

¹*Hrvatska udruga za promicanje prava pacijenata, Petrova 158, Zagreb, Hrvatska*

Autori postavljaju i razmatraju problem, prezentiraju, diskutiraju, komentiraju, analiziraju i operacionaliziraju biblioterapijske konotacije u psihoanalitičkom kontekstu. Situiraajući biblioterapijsku sferu u psihodinamsko ozračje, autori tijekom izlaganja podvrgavaju disputu, kritici, pojašnjavanju neke postavke jednog i drugog korpusa psihoterapijskih ideja, konfrontirajući ih. Prikazuju se osnove psihoanalize, tj. neki od temeljnih njenih pojmova kao što je nagon, Eros, Thanatos, projekcija, katarza, transfer, libido itd., kako bi se klarificirala motrišta autora i uzajamnost biblioterapije sensu stricti i psihodinamike (sensu extensori). Biblioterapijski pristup u prevenciji suicida tretira se korištenjem humora (iz usmene književnosti, pisane, itd.). Dotiče se klasični problem i tema iz te domene susreta umjetničkog djela i suicida: Goetheov roman „Jadi mladoga Werthera“, te europski svjetonazor i Zeitgeist Weltschmerz-a, koji je odveo toliko mnogo mladih ljudi u smrt od vlastite ruke. Pod podnaslovom „Poezioterapija, psihoanaliza i umjetničko stvaralaštvo“ analiziraju se korijeni kreativnosti, tako korisne u biblioterapijskom smislu.

Ključne riječi: biblioterapija, psihodinamika, suicid

Adresa za dopisivanje:

Vesna Lecher-Švarc, dr. med.

Bosanska 24

10 000 Zagreb, Hrvatska

Tel: 00385 1 3755077; Gsm: 00385 98 312777

E-pošta: vesna.lecher-svarc@zg.t-com.hr

SUMMARY

PSYCHODYNAMIC ASPECTS OF BIBLIOTHERAPY AND PREVENTION OF SUICIDE

V. LECHER-ŠVARC and LJ. RADOVANČEVIĆ¹

*Specialist Psychiatric Outpatient Clinic, Zaprešić Health Center, Zaprešić and
¹Croatian Association for Patient's Rights, Zagreb, Croatia*

In this review, professional paperwork the authors situate and contemplate the problem, present, discuss, comment, analyze and operationalize bibliotherapeutic connotations in the psychoanalytic context. Situating bibliotherapeutic sphere in the psychodynamics atmosphere the authors, during their presentation submit it to dispute, criticism, clarification some positions of one and the other corpus of psychotherapeutic ideas, confronting them. The basis of the psychoanalysis are represented, for example some of it's basic terms like instincts, Eros, Thanatos, projection, catharsis, transfer, libido, etc., to clarify the standpoints of the authors and the reciprocity of bibliotherapy sensu stricti and psychodynamics (sensu extensiori). Bibliotherapeutic approach in the prevention of suicide is treated through usage of humour (from narrative literature or written data, etc.). The classical problem is touched and theme from that domain of encountering the artistic piecework and suicide: Goethe's novel: „Grieves of Young Werther“, as well as the European point of view and Zeitgeist from Weltschmerz, that has taken so many young people into death from their own hand. Under the sub-title: Poetry Therapy, Psychoanalysis and Artistic Creativeness roots of creativeness are analysed, that are so useful in a bibliotherapeutic sense.

Key words: bibliotherapy, psychodynamics, suicide

Soc. psihijat., 43 (2015) 26 – 35

Stručni rad

DOBNE RAZLIKE U NEKIM OBITELJSKIM I PSIHOSOCIJALNIM KARAKTERISTIKAMA SEKSUALNO ZLOSTAVLJANE DJECE

DOMAGOJ ŠTIMAC, BRUNA PROFACA i GORDANA BULJAN FLANDER

Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba, Zagreb, Hrvatska

Traumatizacija nastala izloženosti seksualnom zlostavljanju složena je i danas postoji niz pokazatelja povezanosti seksualne viktimizacije u djetinjstvu s posttraumatskom simptomatologijom, ali i s kasnijim psihosocijalnim funkcioniranjem. Cilj ovog istraživanja bio je provjeriti na kliničkom uzorku seksualno zlostavljane djece postoje li značajne razlike u nekim aspektima obiteljskog i psihosocijalnog funkcioniranja te traumatizaciji između mlađe i starije školske djece. Nadalje, ispitano je razlikuju li se mlađa i starija školska djeca u izloženosti seksualnim zlostavljačima, tj. u odnosu na podatak tko je seksualni zlostavljač. Pokazalo se da nema razlika u strukturi obitelji kod mlađe i starije seksualno zlostavljane školske djece, osim što je više starije djece doživjelo gubitak barem jednog roditelja u odnosu na mlađu djecu. Utvrđene su i neke razlike u psihosocijalnom funkcioniranju. Starija djeca imaju slabiji školski uspjeh od mlađe seksualno zlostavljane školske djece. Starija seksualno zlostavljana školska djeca emocionalno su nestabilnija i imaju više pokazatelja traumatiziranosti od mlađe djece. Kod mlađe seksualno zlostavljane djece počinitelj seksualnog zlostavljanja češće je član obitelji ili susjed, dok je kod starije seksualno zlostavljane djece češće riječ o ostalim poznatim osobama. Dobivene spoznaje, iako utvrđene na kliničkom uzorku, mogu biti pokazatelji dodatnih rizika kod starije školske seksualno zlostavljane djece u odnosu na onu mlađu i mogu nam dati smjernice za rad sa seksualno zlostavljanom djecom, ali i za preventivne aktivnosti.

Ključne riječi: seksualno zlostavljanje, školska djeca, psihosocijalno funkcioniranje

Adresa za dopisivanje:

Dr. sc. Bruna Profaca

Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba

Dordićeva 26

10 000 Zagreb, Hrvatska

E-pošta: bruna.profaca@poliklinika-djeca.hr

SUMMARY

AGE DIFFERENCES IN SOME FAMILY AND PSYCHOSOCIAL CHARACTERISTICS OF SEXUALLY ABUSED CHILDREN

D. ŠTIMAC, B. PROFACA and G. BULJAN FLANDER

Child Protection Center of Zagreb, Zagreb, Croatia

Traumatisation after exposure to sexual abuse is complex. There are a number of indicators that sexual victimisation in childhood is related to later posttraumatic symptomatology and psychosocial functioning. The aim of this study was to explore on a clinical sample of sexually abused children if there were significant differences in some aspects of family and psychosocial functioning and traumatisation between younger and older school children. We also explored if there were differences in sexual abuse risk between younger and older school children regarding the abuser.

Our findings showed that there were no differences in the family structure between the younger and the older school children who were sexually abused, except that more older children than the younger experienced loss of at least one parent. We also found some differences in psychosocial functioning. Older children showed poorer academic achievement than younger sexually abused school children. Older sexually abused school children were emotionally less stable and showed more indicators of being traumatised than the younger. The perpetrator of the sexual abuse of younger children was more often a family member or a neighbour, while the perpetrator of the sexual abuse of the older was more often some other known person. These results, although found on a clinical sample, can indicate additional risks in older sexually abused school children compared to the younger and can help to set guidelines for working with sexually abused children, as well as for the prevention of sexual abuse.

Key words: sexual abuse, school children, psychosocial functioning

ULOGA SOCIJALNOG RADNIKA U SOCIOTERAPIJSKIM I PSIHOSOCIJALNIM POSTUPCIMA KOD OSOBA S RIZIKOM RAZVOJA DEPRESIJE UZROKOVANE STRESNIM ŽIVOTNIM DOGAĐAJIMA

MAJA STJEPANOVIĆ, TIHANA JENDRIČKO¹ i DRAŽENKA OSTOJIĆ¹

*Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada i
¹Klinika za psihijatriju Vrapče, Zagreb, Hrvatska*

Prikazano je značenje stresnih životnih događaja u razvoju depresije te uloga socijalnog radnika u prevenciji depresivnog poremećaja socioterapijskim i psihosocijalnim postupcima. U stresne životne događaje se ubrajaju: smrt supružnika, zatvorska kazna, smrt člana uže obitelji, čin samoubojstva člana uže obitelji, nemogućnost vraćanja duga, beskućništvo, ozbiljnija bolest užeg člana obitelji, nezaposlenost, razvod, raspad obitelji. Brojna istraživanja su pokazala da neki od tih stresnih događaja mogu uzrokovati razvoj depresivnog poremećaja djece i odraslih. Aktivnosti socijalnog radnika obuhvaćaju brojne postupke, uključujući i one zakonski regulirane, usmjerene na prevenciju stresnih događaja i javljanje depresije, ali i na rehabilitaciju osoba oboljelih od depresije. Ovo područje zahtijeva daljnje istraživanje s ciljem iznalaženja što učinkovitijih modela socijalne zaštite.

Ključne riječi: stresni događaji, depresija, socijalni rad, socioterapija, psihosocijalni postupci

Adresa za dopisivanje:

Maja Stjepanović

Dotorščinska 12

10 040 Zagreb

E-pošta: maja303@windowlive.com

SUMMARY

THE ROLE OF SOCIAL WORKERS IN PSYCHOSOCIAL AND SOCIO-THERAPEUTIC PROCEDURES IN PATIENTS AT RISK OF DEVELOPING DEPRESSION RELATED TO STRESSFUL LIFE EVENTS

M. STJEPANOVIĆ, T. JENDRIČKO¹ and D. OSTOJIĆ¹

University of Zagreb, Faculty of Law, Study Center of Social Work and

¹Vrapče University Psychiatric Hospital, Zagreb, Croatia

In this paper, we present the significance of stressful life events in the development of depression and the role of social workers in the prevention of depressive disorders through socio-therapeutic and psychosocial procedures. The stressful life events include death of spouse, imprisonment, death in close family, the act of suicide in close family, the inability to repay debt, homelessness, serious illness in immediate family member, unemployment, divorce, and family breakdown. Numerous studies have shown that some of these stressful events lead to symptoms of depression in children and adults. Activities of social workers include numerous procedures, i.e. those regulated by law, those aimed at preventing the occurrence of stressful events and depression, as well as rehabilitation of people affected by depression. This area requires further research with a view to find the most effective models of social protection.

SEBORRHEIC DERMATITIS IN PSYCHIATRIC INPATIENTS TREATED WITH ANTIPSYCHOTICS: AN OBSERVATIONAL STUDY

GORAN MIJALJICA^{1,3}, DOLORES BRITVIĆ^{2,3} and ARLENA SABLJAR¹

¹Ugljan Psychiatric Hospital, Ugljan, ²Clinical Department of Psychiatry, Split University Hospital Center and ³University of Split, School of Medicine, Split, Croatia

Seborrheic dermatitis is a chronic relapsing erythematous scaly skin disease with an estimated prevalence of 1% to 3% in the general population. Some studies linked seborrheic dermatitis to neuroleptic induced parkinsonism. We conducted a one-month observational study of the incidence of seborrheic dermatitis in 54 psychiatric inpatients treated with both typical and atypical antipsychotics. Seven patients manifested seborrheic dermatitis. One patient was hospitalized for the first time and had never been treated with antipsychotics prior to this hospitalization. The majority of patients with seborrheic dermatitis were treated with clozapine. Our observational study confirmed a higher prevalence of seborrheic dermatitis in psychiatric inpatients. We recommend additional research in dermatological adverse effects of antipsychotics, especially seborrheic dermatitis.

Key words: seborrheic dermatitis, antipsychotics

Address for Correspondence:

Goran Mijaljica, MD

Ugljan Psychiatric Hospital

Otočkih dragovoljaca 42

HR-23275 Ugljan, Croatia

Tel: +385 23 208 227; Fax: +385 23 208 202

E-mail: goran.mijaljica@mefst.hr

SAŽETAK

SEBOROIČNI DERMATITIS KOD PSIHIJATRIJSKIH BOLESNIKA LIJEČENIH ANTIPSIHOTICIMA: OPSERVACIJSKA STUDIJA

G. MIJALJICA^{1,3}, D. BRITVIĆ^{2,3} i A. SABLJAR¹

¹Psihijatrijska bolnica Ugljan, Ugljan, ²Klinički bolnički centar Split, Klinika za psihijatriju i ³Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet, Split, Hrvatska

Seboroični dermatitis je kronična upalna bolest kože praćena crvenilom i ljuštenjem učestalost koje se procjenjuje na 1%-3% u općoj populaciji. Određeni broj objavljenih studija povezuje seboroični dermatitis s parkinsonizmom uzrokovanim

neurolepticima. Proveli smo opservacijsku studiju incidencije seboroičnog dermatitisa kod 54 hospitalizirana bolesnika muškog spola u razdoblju od jednog mjeseca. Bolesnici su liječeni tipičnim i atipičnim antipsihoticima. Kod 7 bolesnika utvrđen je seboroični dermatitis. Kod jednog bolesnika radilo se o prvoj psihijatrijskoj hospitalizaciji i do tada nije liječen antipsihoticima. Većina bolesnika kod kojih je utvrđen seboroični dermatitis liječena je klozapinom. Naša opservacijska studija potvrdila je veću učestalost seboroičnog dermatitisa kod hospitaliziranih psihijatrijskih bolesnika. Preporučujemo daljnja istraživanja dermatoloških nuspojava antipsihotika uključujući seboroični dermatitis.

Ključne riječi: seboroični dermatitis, antipsihotici